

Китай -

Піднебесна,

що вражає

(віртуальна подорож)

2019 рік проголошено роком Китаю в Україні. Протягом віків Китай здавався далеким, зачиненим царством з дивовижними законами, але наразі двері в китайський світ відчинилися і країна привертає до себе все більше і більше уваги.

В 2017 році Україна і Китай відзначили **25** років встановлення дипломатичних відносин, отже ця держава була і залишається нашим важливим партнером і стратегічним пріоритетом. Взаємодія **України** і **Китаю** виходить на якісно новий рівень, який передбачає безліч можливостей для поглиблення співпраці, відкриття та реалізації спільних проектів та ініціатив.

Китай — величезна держава на нашій планеті та одна з

найстародавніших цивілізацій світу, яка має довгу і майже неперервну історію.

Відомо, що Китай має ще інше ім'я - **Піднебесна**. Чому країну називають - **Піднебесна**? Походить назва від китайського виразу **Тянь-Ся (天下)**, що означає територія, котра знаходиться під владою китайського імператора. Назвою підкреслювалась величність держави і величезний розмір території, яка розташувалася під небом. Вираз **ТЯНЬ** означає день, небо; **Ся** - низ, підніжжя чого-небудь. Тому **Тянь-Ся** - це підніжжя неба.

Піднебесна - найбільша за чисельністю населення держава світу (приблизно **22%** всього населення Землі) та третя за розміром території країна (загальна площа **9,6** млн. кілометрів).

Країна володіє значним земельним фондом, великими запасами корисних копалин, потужними гідроресурсами.

Китай - це земля з різкими контрастами. Крижана, холодна північ та жаркий субтропічний південь, голі пустелі та мальовничі гори, родючі долини та підступні річки, що не уласкавлювались навіть у глибоку давнину, коли їм

щовесни приносили в жертву найвродливіших дівчат. Наймогутніші з річок країни - Хуанхе та Янцзи.

Китай - парадоксальний. Тут гармонійно сплелися величезні хмарочоси та маленькі будиночки з пахощами садів та різьбленими дахами. Ця країна дивує своїми пам'ятками, своєю незвичністю, багатовіковою історією і традиціями, які живі досі. Це одна з найстародавніших цивілізацій світу. Деякі споруди Піднебесної вражають своєю грандіозністю та історією, зокрема **Велика Китайська стіна**.

Стіна є яскравою демонстрацією могутності Китайської Імперії.

Передумови для початку будівництва **Великої Китайської стіни** виникли ще в **3 столітті до н.е.**, під час так званого **Періоду Воюючих царств (період Чжаньго)**, коли великі царства **Вей, Янь, Цинь** бажали захистити свої північні кордони від набігів древніх кочівників - **хунну**. Глинобитні стіни спочатку були розрізненими і служили не тільки захистом від варварів, а й межами між самими царствами. У єдину споруду вони стали перетворюватися лише при імператорі **Цинь Ши Хуанді**, який зумів об'єднати ворогуючі царства в могутню імперію. За наказом імператора будівництво **Великої стіни** вздовж гірського масиву **Іньшань** почалося в **220-х роках** до

нашої ери, а останні її ділянки були зведені в **XVII** ст.

За всю історію спорудження укріплення близько 20% всього населення Китаю встигло попрацювати над ним. Багатьох будівельників, які не витримали умов праці замурували прямо в стіну. До наших днів в основному збереглися ділянки муру, які зводилися в **XIV-XVII** ст. при династії **Мін**, коли для будівництва вже повсюдно використовували каміння і цеглу. За роки правління цієї династії Велика Китайська стіна простяглася від **Жовтого моря** до провінції **Ганьсу**. Потрапити в країну можна було тільки через **12 воріт**, в різних куточках Китаю. Оскільки стіна зводилася різними правителями і в різні епохи, на окремих ділянках її параметри відрізняються один від одного. Але в середньому висота стіни близько **7-7,5 м.**, а ширина - **5,5-6,5 м.**, що дозволяло пересуватися по ній шерензі воїнів, яка нараховувала п'ять вершників в ряду. На споруді розташовані башти і сигнальні вежі.

У **XX** ст. багато ділянок муру були знищені під час будівництва нових сіл, прокладки шосе і залізниць. Тільки в **1984 році** влада дала старт масштабній реставрації укріплення, фінансування якої відбувалося з багатьох джерел, у тому числі з пожертвувальних від приватних осіб та іноземних компаній. А у **1987 році Велика Китайська стіна** була внесена до списку Всесвітньої спадщини **ЮНЕСКО**.

У роки розквіту Піднебесної Велика Китайська стіна простягалась на 8800 км, проте до наших днів дійшла лише її частина — 2400 км.

Та все-таки повернемося до історії створення та розквіту Піднебесної.

高
勤子非 秦氏乃極
數在物 威中允執
酒好言 九河由立
汶不於 振古莫及

Власне, історія китайського народу - одна з найдавніших. Коли Єгипет тільки-но почав формуватися, Китай уже був великою державою. Засновником найпершої китайської династії був напівміфічний Юй Великий - людина, яка правила приблизно в 2200-2100 рр. до н.е. Відомостей про той час збереглося мало, але відомо, що він прославився своєю самовідданою боротьбою з повенями.

Важливим у становленні та розбудові Китаю є період Хань (206 р. до н. е. - 220 р. н.е.), відомий розвитком писемності.

Саме тоді замість загостреної палички, що служила для письма лаком на бамбукових і дерев'яних планках, ввели в побут волосяний пензель.

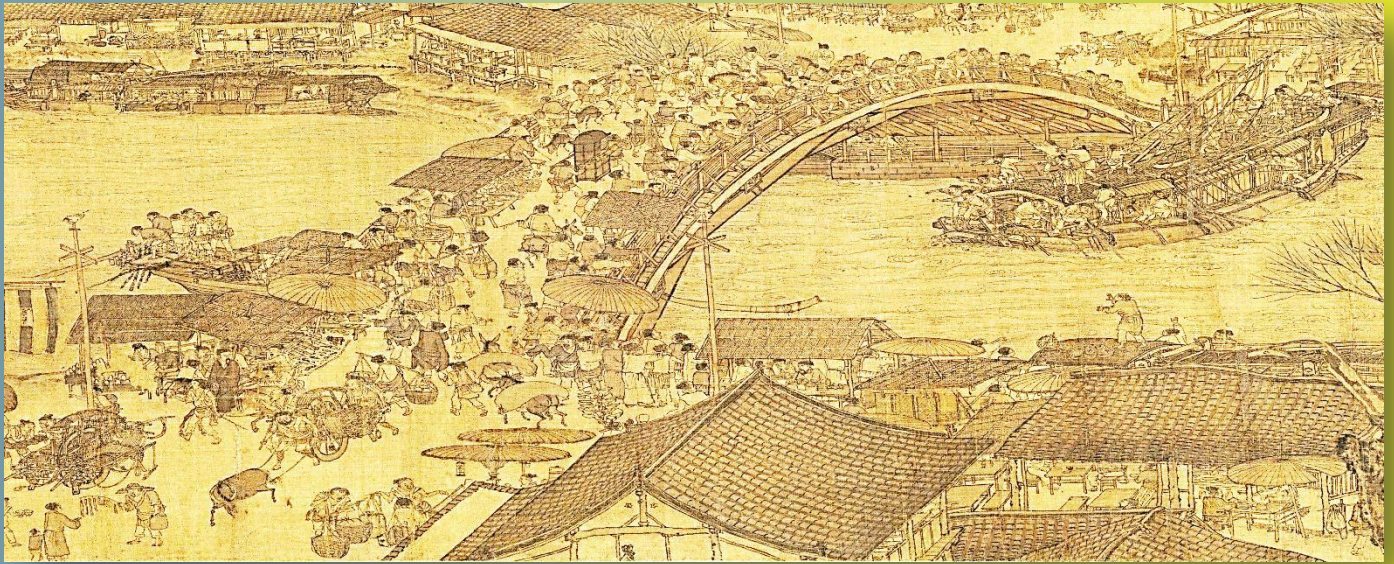
Китайська ієрогліфіка нараховує понад **50 тисяч** знаків. Вона змінювалася і мала різні стилі написання. Каліграфія, тобто, вміння гарно писати ієрогліфи, вважається у Піднебесній вершиною мистецтва.

Виникнення паперу в Китаї — заслуга **Цай Луня** стародавнього винахідника. Саме завдяки йому людство отримало новий поштовх для свого розвитку і процвітання. З винаходом книгодрукування розвивалось і поліграфічне виробництво.

Йшов **618** рік, полководець **Лі Юань** оголосив себе імператором Гао-цзу. Оскільки він був князем області **Тан**, то за її назвою нова династія отримала ім'я (династія **Тан**). У епоху **Тан (618-907 рр.)** Китай досяг значного розквіту. Саме в цей період Піднебесна стає однією з наймогутніших держав світу та наймагутнішою на теренах Східної Азії. Столицею імперії Тан став найбільший урбаністичний центр тогочасного світу — місто **Чан'ань**. Це була найчисельніша столиця у світі з населенням понад мільйон осіб.

Вулиці столиці були широкими і перетиналися під прямим кутом. Їх вимощували камінням і цеглою та забудовували суцільним рядом крамниць, харчевень та майстерень, де працювали десятки робітників.

На видному місці столиці Чан'ань розташувався Променистий палац імператора далі адміністративні будівлі міських палат з управліннями, 12 великих готелів, 6 кладовищ, відкриті громадські спортивні майданчики, а на задвірках шикарних особняків працювали майданчики для гри в поло та футбол. Чан'ань було місто-космополіт, де проживали етноси Персії, Середньої Азії, Японії, Кореї, В'єтнаму, Тибету, Індії та багатьох інших місцин.

Країна з багатою історією отримала у спадок безліч вірувань. Відповідно до цього тут практикувалися різні релігії: **буддизм**, **християнство**, **маніхейство**, **юдаїзм** та **іслам**. Основними стали **буддизм** і **даосизм**.

Популярним у країні стало і **конфуціанство** - китайська етично-філософська школа, що проповідувала милосердя, не чинити зла іншим, дбати про громадські інтереси, дотримуватися всіх усталених обрядів, церемоній, правил поведінки та вшановувати предків, поважливо ставитися до старших, батьків, до авторитету влади.

Вчення філософа **Конфуція (Кунфу-цзи)** відстоювало утвердження патріархальних традицій та непорушність соціальних підвалин, прищеплювало думку, що кожна людина повинна бути задоволена своїм соціальним становищем і не прагнути кращого. Конфуцій був зведений в титул Веньсюань-ван, а твори **Конфуція** шанувалися як канонічні. Конфуціанство було офіційною державною ідеологією Китаю з II ст. до н. е. і до XX ст.

Держава в Піднебесній ототожнювалась з особою імператора. Кожен стан суспільства мав відповідне економічне забезпечення, власні правила поведінки й

етикету, свій тип жител, одягу і прикрас. Верхівку панівного класу займала **аристократія**.

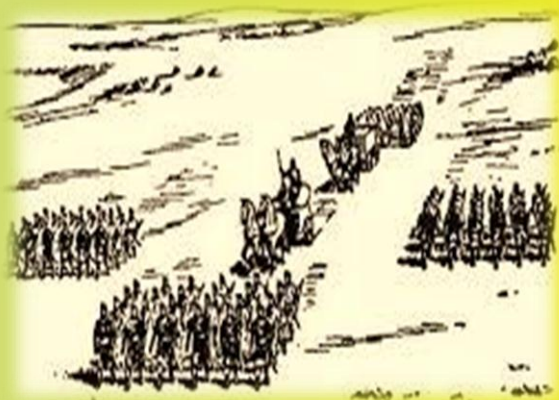
До неї відносилась столична знать — родичі імператора, придворні і титуловані сановники, а також представники місцевої провінційної еліти, які об'єднуються в кілька могутніх угруповань. Їх родовитість засвідчувалася зводами-переліками, перший з яких в епоху Тан з'явився в **637 р.** і включав **293** прізвища і **1654** сім'ї.

Період правління династії Тан — багатий на успішні завойовницькі війни. Монарх мав сильну армію. В імперії Тан була створена досить організована для свого часу військова система, що отримала найменування **фу бін** («система військових округів»). Не порушуючи звичайного адміністративного

поділу, в країні засновувалися своєрідні **військові округи**. Кількість їх в імперії Тан коливалася від **600** до **800**, що означало практично постійну готовність армії в **400—800** тис.чоловік. Кожен танський воїн володів мистецтвом бою, фехтування та верхової їзди.

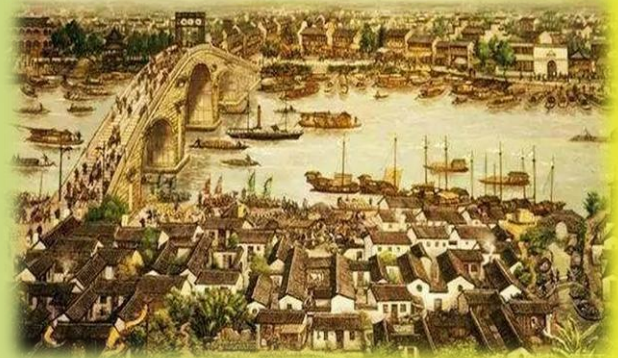
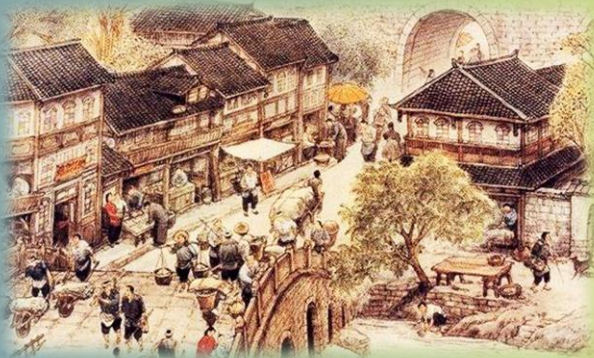
В Танську епоху, до **742** року армія зросла до **500000** осіб. Армійські підрозділи несли службу як у столиці, так і в провінції. Імператорський палац і столицю охороняли гвардійці.

Військо забезпечувало імперії успіх у великих завойовницьких походах. Згодом китайські вчені винайшли порох, що теж багато в чому допомогло армії.

Характерною рисою етапу правління імперії Тан є розквіт торгівлі. Упорядковувалися торгові шляхи, обростаючи складами, заїжджими дворами.

Широко використовувалися перевезення товарів по воді, зокрема відреставрованим і вдосконаленим на початку VII століття Великим каналом Янцзи.

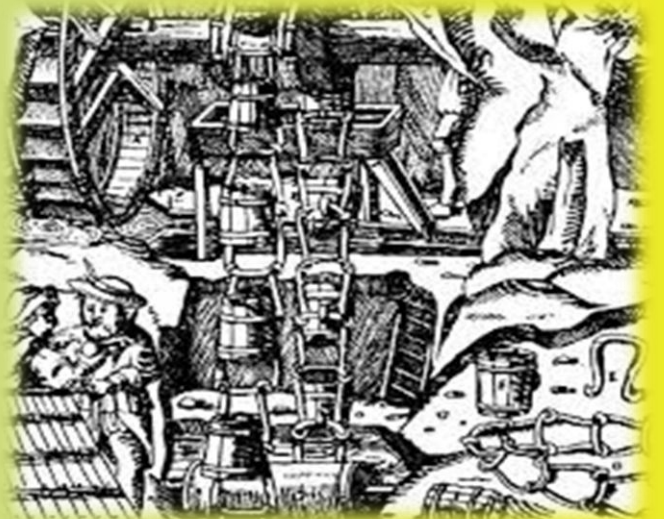
Для заохочення внутрішньої торгівлі були скасовані застави на дорогах. А про її розвиток в країні свідчила велика кількість майстерень, гірських і соляних копалень, які належали багатим торговцям. Опт поєднувався з дрібною, лавочною торгівлею. З'явилися компанії і доми (дідять), які здійснювали скупку та перевезення товарів. Державна надільна система, плановість господарства забезпечили економічне піднесення. Населення швидко зростало завдяки успіхам у вирощуванні рису та грядковій системі землеробства.

Поліпшувалися методи обробки та удобрення землі. Селяни успішно застосовували вдосконалену сільсько-господарську техніку - користувалися одинадцятьма типами плугів та

поливним колесом із відрами, який приводила до руху робоча худоба. Це були своєрідні технічні пристосування при зрошенні землі. Ось так виникла можливість вирощувати до 900 кг. зерна на людину в рік. Повсюдно працювали водяні млини.

З VIII ст. почали займатись вирощуванням чаю. В цей період часу чай вирощували в 42-х префектурах країни.

Традиції чаювання проникли в повсякденне життя представників всіх верств суспільства. Чай в китайській культурі займає особливе місце – вважається, що чаювання має супроводжувати кожен значущу подію в житті людини. Економічне, соціальне та культурне процвітання країни, а також жваві зв'язки із зарубіжними державами створили ґрунт для поширення чайної церемонії.

Китайська чайна церемонія називається «гунфу Ча» і нагадує тиху медитацію, налаштовує учасників на споглядальний лад. Китайці кажуть: «Коли двері душі зачиняються для суєти, починається містичне вшанування чаю». Воно було схоже на віршовані рими і змушувало питущого чай роздумувати над

філософією життя. Популярність напою зростала серед простих людей і скрізь стали з'являтися чайні магазини.

Відома епоха Тан також великою художньою цінністю виробів китайських ремісників, які свою професію передавали з покоління в покоління. Саме в цей час почали займатися розведенням шовкопрядів. Виготовлялися цінні сорти шовкових різнокольорових тканин.

Спостерігався прогрес і у **науці** – було зроблено багато відкриттів у вивченні властивостей металів та мінералів. До їх числа відносяться водо- та пилонепроникні **креми** або **лаки** для одягу і зброї, вогнетривкий **розчин** для скла.

Для подорожей морями та пустелями китайські науковці винайшли магнітний **компас** та **сейсмограф**.

СЕЙСМОГРАФ

КОМПАС

Компас («Риба, яка показувала на південь») був зроблений з намагніченого матеріалу в формі розливної ложки та кам'яної (дерев'яної) відшліфованої пластини. А сейсмограф, що дозволив людям відслідковувати коливання земної кори під час землетрусу, являв собою вазу з отворами, розташованими по ободу. При коливанні земної поверхні металеві кульки з отворів падали в підставлені посудини. За картиною тих кульок, що впали і тих, що залишилися на місці, визначали напрямок поштовху.

Знаменита Піднебесна ще одним із відкриттів, так званим, **восьмим чудом світу - Теракотовою армією.**

Її вважають одним з найзахопливіших археологічних відкриттів нашого часу. Ця знахідка є об'єктом **Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО.** Під час сильної посухи **1974 року**, що торкнулася і міста **Сіаня**, група місцевих селян намагалася викопати криницю. Однак, замість води,

селяни виявили якісь глиняні уламки. Надалі до розкопок залучили археологів. Так було зроблено одне з найбільших відкриттів XX століття.

Теракотова армія це легендарна гвардія повнорозмірних глиняних воїнів, коней і колісниць. Теракотові воїни повинні були захищати інтереси китайського імператора Цінь Шихуанді в потойбічному світі, тому їх поховали разом з імператором. Будівництво гробниці почалося в 247 році до н.е., за участі 700 тисяч робітників і ремісників. А сама побудова мавзолею тривала - 38 років.

Спочатку, згідно з давньою китайською традицією, імператор хотів поховати з собою 4 000 живих воїнів, але радники зуміли переконати правителя. Цей жорстокий вчинок неминуче призвів би до бунту і послабив би військову міць імперії. Натомість прийняли рішення поховати глиняних воїнів, збільшивши їх кількість вдвічі. Але все ж у гробниці було виявлено сотні скелетів, ремісників і робітників, які будували гробницю. Їх поховали живцем, щоб зберегти таємність цього місця і його скарбів. Над мавзолеєм посадили дерева і траву, зовні місце виглядало, як звичайний пагорб.

Відзначається великою своєрідністю й китайська архітектура.

Серед будівель династії Тан переважали дерев'яні споруди. Для

будівництва житла, палаців та храмів використовувались різні матеріали. Широко застосовувався камінь, бронза, залізо. Такі будівлі оздоблювали різьбленням, а загнуті догори дахи і широкі карнизи створювали враження

легкості та спрямованості вгору.

Основним типом китайських житлових та громадських будинків став «дянь» - прямокутний павільйон.

Характерними для архітектури Китаю є пагоди — храми у

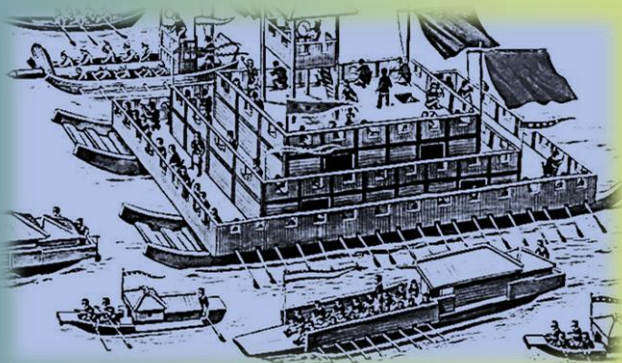
вигляді високих багатопверхових бапіт круглої або багатогранної форми. Найкрасивішою пагодою епохи Тан вважається «Велика пагода диких гусей», колишня частина монастирського комплексу Цзуеньсі, який розташовувався в столиці. Вона складається з

семи поверхів, які поступово зменшуються та розділені виступаючими карнизами і увінчана чотирьохскатним дахом зі шпилем.

Відома Піднебесна й своїми висячими храми. Майже всі вони будувалися у гірській місцевості, куди важко дістатися.

Як відомо, Китай - морська держава. Тому велика увага приділялась кораблебудуванню яке досягло високого ступеня розвитку.

У корпусах старовинних китайських кораблів інколи влаштовувалися водонепроникні відсіки, що робило судно більш безпечним і непотоплюваним.

Якщо вірити даним, наведеним в джерелах того періоду, китайські кораблі були найбільшими в світовій історії дерев'яного кораблебудування.

Ще одне знамените відкриття Піднебесної - чудова кераміка. Китайці розгадали секрет білої напівпрозорої порцеляни. У майстрів часів династії Тан був такий вираз, що порцеляновий посуд повинен бути «блискучим, як дзеркало, тонким, як папір, дзвінким, як гонг, гладким і сяючим, як озеро в сонячний день».

Упродовж тривалого часу за межами Китаю не знали, як виготовляється така порцеляна — це було секретом і гордістю Танської імперії.

Цікавим та самобутнім був **одяг** Танської імперії. Жіночий одяг шили з барвистих, яскравих тканин.

Селяни носили камзоли, підперезані ременем штани, куртки, які запинали направо. Верхнім одягом слугував довгий халат з глухим коміром і розрізами по боках. Його одягали поверх короткої кофти і штанів.

Ідеальна жінка в стародавньому Китаї повинна була мати тендітну фігуру, «яка похитується при ходінні, немов тонка верба» і маленькі ніжки. Досягти цього можна було шляхом бинтування.

Інше взуття це туфлі на дерев'яній чи шкіряній підшві які взували на босу ногу, коли заходили до помешкання роззувалися. Ходити надворі

босоніж вважалося непристойним.

Кулінарні вподобання були прості. В основному споживали рис і вироби з тіста, вживали багато проса та бобів, рибу. До їжі додавали різноманітні приправи. Їли паличками з бамбука, слонової кістки або срібла. Майже не

вживали молока та кисломолочних продуктів.

Дотримувались жителі Піднебесної і своїх віковичних традицій, які кожен рік пишно відзначали. Їх безліч, але до головних відносилось - свято **Нового року** й свято «ліхтарів», яке святкували на 15-й день першого місяця за місячним календарем.

У період святкування було прийнято запускати в небо барвисті ліхтарі різної конфігурації.

Прекрасне свято китайці зберегли і до сьогодні. Найкрасивіша частина торжества починається з настанням темряви, коли всюди запалюються тисячі ліхтарів, і вулиці від цього сяють.

Цього вечора китайські сім'ї разом з дітьми виходять на нічні вулиці, щоб прогулятися, зустрітися з рідними та друзями.

Незмінні традиції в китайській культурі існували щодо одруження. Укладенням шлюбу займалися батьки, часто вони домовлялися про заручини, коли діти ще були малими. Якщо хлопчик помирав до одруження, то дівчинка вважалася вдовою і не могла вийти заміж.

Китайські сім'ї завжди мали багато дітей. Жінка в сім'ї чоловіка ставала служницею. Серед причин для розлучення на першому місці були: безпліддя дружини, нешанобливе ставлення до батьків чоловіка, ревності. Якщо ж іноземець вирішував одружитись на китаянці, він повинен був залишитися жити в Китаї і не мав права забрати наречену

на батьківщину. Так зазначалось в законі, прийнятому в **628 році**, щоб захистити жінок від тимчасових шлюбів з іноземними послами.

В Танський період значно поширюється освіта та освіченість. У столиці було **3-ри** вищі училища. Тут навчалось більше **8-ми тис.** дітей танської аристократії. Існували школи для незаможних сімей в окружних і повітових центрах. Це були

школи каліграфії, математики, медицини.

В містах з'являються перші численні **бібліотеки**, в яких зберігали стародавні рукописи. Так у імператорській бібліотеці налічувалося близько **90 тис.** томів.

В Танську епоху в столиці Чан'ань було розпочато видання першої у світі **щоденної газети «Столичний вісник»**, у якій вміщували укази імператора і повідомлення про найважливіші події.

Ще однією золотою сторінкою раннього середньовіччя можна назвати китайське **мистецтво** епохи Тан.

Бурхливо розвивалось процвітання музики, танцю та опери.

У X ст. при імператорському дворі була відкрита **Академія мистецтв**. Картини художників сповнені захватом красою природи, охоплюють багато явищ життя. Від художників вимагалось безпосереднє вивчення природи і її точне відтворення. Ті, хто хотів отримати посаду чиновника повинен був вміти добре розбиратися в мистецтві й здати спеціальні іспити на чин.

Імперія **Тан** володіла Піднебесною **300** років. Причини занепаду династії достовірно не встановлені, однак серія повстань і воєнних поразок привели до початку ослаблення влади.

А велике повстання **Ань Ши** взагалі зруйнувало процвітання та бажання творити на багато років. Династія була ослаблена, і вже ніколи не досягала колишньої слави й величі.

У **1368** році, у результаті анти-монгольського повстання, постала нова етнічно-китайська династія **Мін**, яка керувала Китаєм

до **1644** року. Династія Мін всесвітньо відома своїм храмовим комплексом - **Храм Неба**. Храм є найбільшим у Китаї вітварним комплексом, що складається з храму **Молитви**, храму **Предків** та вітваря **Неба**.

Зовні Храм Неба схожий на ритуальне місто. Безліч жертвних будівель оточені 500-річним кипарисовим лісом. Велика територія, на якій розташовано ансамбль храму, обнесена двома рядами глухих стін, пофарбованих у червоний колір, і утворює в плані квадрат, що символізує землю, а округлі обриси мурового різьбленого вівтаря і храмів, увінчаних синіми конічними дахами, символізують небо. Таке поєднання квадрата і кола означає союз **Землі і Неба**.

Останньою китайською імператорською династією, що керувала Китаєм **1636-1912** рр. стала династія **Цін** («чиста»), яку започаткували завойовники Китаю маньчжури. Перша половина правління нової імперії стала епохою процвітання і миру, а також і інтенсивним зростанням населення, який налічував близько 300 млн чоловік. Благополуччя країни і народу стояло у імператорів на першому місці. За часів правління імператриці Ци-Сі вибухнули «Опіумні війни», які велися з метою посилення британського впливу в Китаї, в результаті чого довелося відкрити 5 портів для торгівлі з іноземними державами.

В останні роки свого існування, династія Цин трималася з останніх сил, намагаючись вистояти, але революція **1911** р. припинила її існування.

Історично так склалось, що більшість китайських режимів були авторитарними і часто використовували жорстокі методи для забезпечення стабільності своєї влади і лояльності населення.

У XVIII ст. технологічно потужний Китай проводив активну політику підкорення народів Центральної Азії, яких китайці споконвічно вважали «варварами». Однак у XIX ст. Піднебесна сама стала жертвою колоніальної політики Великої Британії.

Ближче до закінчення XX ст. в історії Китаю впроваджується низка реформ у сфері промисловості та сільського господарства, завдяки чому економіка Китаю почала зростати шаленими темпами.

1 січня 1912 року створено Китайську Народну Республіку (КНР) на чолі з президентом Сунь Ятсеном та столицею Пекін.

Велика держава межує з 14-ма країнами світу. Кордон материкової частини Китаю досягає більше ніж 20 тис. кілометрів, а загальна протяжність берегового кордону - 18 тис. кілометрів.

У суспільному житті приголомшливими показниками є досить низький рівень безробіття та швидкість, з якою майже 50% населення були підняті з убогості. Прискореними темпами росла та розвивалася інфраструктура. Із зростанням транспорту виникла проблема доріг.

Тому кожен рік будувались нові автомагістралі, з'являлися швидкісні

траси, мости і тунелі.

Не зважаючи ні на що, теперішній Китай є найбільшим світовим виробником хімічної, текстильної, автомобільної та багатьох інших промисловостей.

Домінує також у сфері виплавки сталі, дешевих товарів широкого вжитку, за експортом сільськогосподарської продукції, зокрема рису. Сьогодні важко знайти назву товару, який би не вироблявся в Китаї. Країна освоює нові ринки і галузі, скуповує відомі бренди, копіює і робить кінцевий продукт привабливішим та доступнішим.

Китай, як держава - грає помітну роль і на світовій арені. Велич країни прослідковується в усьому: у висоті хмарочосів і гір, в кількості населення і цікавих місць, в бажанні перевершити всіх і все. Саме це допомогло йому стати лідером.

Сьогодні, коли Китай став більш відкритим для всього світу, безперестанку шириться культурний обмін, примножуються і підсилюються зв'язки з іншими народами. «Держава чемності» і велика сім'я (56 національностей) широко розчинила двері назустріч друзям зі всіх кінців світу. Людські контакти являють собою одну з найзахоплюючих сторін епохи «Миру і розвитку».

Використані джерела

- Величні винаходи Піднебесної, без яких важко уявити сучасне життя [Електронний ресурс]: сайт «ZNAJ.UA». – Режим доступу: <https://znaj.ua/history/213207-velichni-vinahodi-pidnebesnoji-bez-yakih-vazhko-uyaviti-suchasne-zhittya>. – Дата перегляду 21.08.2019. – Назва з екрана.
- Далин, С. А. Китайские мемуари [Текст] / С. А. Далин ; АН СССР институт востоковедения. – 2-е изд. – Москва : Наука, 1982. – 384 с.
- Жоголева Е. Е. Китайская кухня [Текст] / Е. Е. Жоголева, А. Жоголев. – Москва. : Гропромиздат, 1991.– 191 с.
- Зародження і розвиток китайського музичного мистецтва [Електронний ресурс]: сайт «Етнографія та побут народів світу». – Режим доступу: <http://04.com.ua/aziatyy/2066-myzukal-iskystvo-kitai.html>. – Дата перегляду 05.08.2019. – Назва з екрана.
- Імперія династії Тан (618-907) [Електронний ресурс]: сайт «Studies.In.Ua». – Режим доступу: <http://studies.in.ua/ru/vsemirnaya-istoriya-shpargalki/175-mperya-dinastyi-tan-618-907.html>. – Дата перегляду 29.07.2019. – Назва з екрана.
- Китай: история в лицах и событиях [Текст] / под общ. ред. С.Л.Тихвинского. – Москва : Политиздат, 1991.– 254 с.
- Китай: Фотоальбом [Текст] / сост. В.С.Куликов и др. – Москва : Планета, 1989. – 288 с.
- Культура стародавнього Китаю [Електронний ресурс]: сайт «Студопедія – Ваша школопедія». – Режим доступу: https://studopedia.com.ua/1_150594_kultura-starodavnogo-kitayu.html. – Дата перегляду 22.08.2019. – Назва з екрана.
- Марущак, А. Неизвестный Китай [Текст] / А. Марущак // Сегодня. – 2019. – 4 сентября. – С. 8-9.

- Найдавніша на землі: унікальна історія китайської писемності [Електронний ресурс]: сайт «Перше інформаційне агентство. Волинські новини». – Режим доступу: <https://www.volynnews.com/messages/naydavnisha-na-zemli-unikalna-istoriia-kytayskoyi-pysemnosti/>. – Дата перегляду 12.08.2019. – Назва з екрана.
- Наука Стародавнього Китаю [Електронний ресурс]: сайт «school-zno.com.ua». – Режим доступу: <https://school-zno.com.ua/vsesvitnja-istorija/189-davni-indija-kytaj/577-nauka-star-kytaju.html>. – Дата перегляду 30.07.2019. – Назва з екрана.
- Новий рік в Китаї: традиції [Електронний ресурс]: сайт «Цікавий Світ». – Режим доступу: <https://tsikaviy-svit.com/>. – Дата перегляду 16.08.2019. – Назва з екрана.
- Релігія і культура Стародавнього Китаю [Електронний ресурс]: сайт «Буковинська бібліотека». – Режим доступу: <https://www.google.com.ua/search?hl=ru&biw=Культура+китаю&oq>. – Дата перегляду 20.08.2019. – Назва з екрана.
- Самбурова Е. Н. Китай [Текст] / Е. И. Самбурова, А. А. Медведева. – Москва: Мьсль, 1991.– 162 с.
- Стародавній Китай: його історія, релігія, культура [Електронний ресурс]: сайт «Мандрівки часом – історичний сайт». – Режим доступу: <http://travel-in-time.org/uk/mandrivki-chasom/starodavniy-kitay-yogo-istoriya-religiya-kultura/>. – Дата перегляду 01.08.2019. – Назва з екрана.
- Теракотова армія в Китаї [Електронний ресурс]: сайт «Тут цікаво». – Режим доступу: <http://tut-cikavo.com/svit/arkhitektura/615-terakotova-armiya-v-kitaji>. – Дата перегляду 08.08.2019. – Назва з екрана.
- Унікальна архітектура сучасного Китаю [Електронний ресурс]: сайт «UkrMedia». – Режим доступу: <https://ukr.media/world/340524/>. – Дата перегляду 02.08.2019. – Назва з екрана.

- Фомичева, М. В. Китай и Африка [Текст] / М. В. Фомичева, А. С. Красильников; под. ред. Г. В. Астафьева. - Москва : Мысль, 1976. - 263 с.
- Цікаві факти про стародавній Китай [Електронний ресурс]: сайт «Тут цікаво». - Режим доступу: <http://tut-cikavo.com/kultura/istoriia/754-tsikavi-fakti-pro-starodavnij-kitaj>. - Дата перегляду 15.08.2019. - Назва з екрана.
- Чайна церемонія. Особливості чайної церемонії [Електронний ресурс]: сайт «Філософія і Релігієзнавство». - Режим доступу: <https://tureligious.com.ua/chajna-tseremoniya-osoblyvosti-chajnoji-tseremoniji/>. - Дата перегляду 13.08.2019. - Назва з екрана.
- Як справляють весілля у Піднебесній: 16 особливостей [Електронний ресурс]: сайт «Велика Епоха». - Режим доступу: <https://www.epochtimes.com.ua/china/culture/yak-spravlyayut-vesillya-u-pidnebesniy-16-osoblyvostey-112565.html>. - Дата перегляду 31.07.2019. - Назва з екрана.

Дякуємо за увагу!

Автор ідеї віртуальної бесіди

Павлишина Т. Д.

головний бібліотекар

відділу суспільних та гуманітарної літератури

НТБ ВНТУ

